

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »J U D I T A«
za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini,
posebno o humanističko-renesansnoj u 2016. godini
dobila je

IRENA BRATIČEVIĆ

za knjigu
VIA VIRTUTIS / PUT VRLINE. EPIGRAMATSKI OPUS RAJMUNDA KUNIĆA
(Sv. 2)
Ex libris, Zagreb, 2016.

Obrazloženje :

Rajmund Kunić (1719 – 1794) jedan je od najplodnijih autora hrvatskoga latinizma; bio je pjesnik i prevoditelj, uz to govornik, a pisao je i o teoriji prevođenja. Temeljnu naobrazbu stekao je u Isusovačkom kolegiju u rodnom Dubrovniku, a nakon toga čitav je život proveo u Rimu, gdje je završio studij, a zatim djelovao kao profesor retorike i klasičnih jezika. U Rimu je taj isusovački svećenik bio članom uglednih književnih akademija (Accademia degli Arcadi, Accademia degli Infecondi, Accademia degli Occulti), a posve u skladu s duhom vremena bio je i neka vrsta »galantnog opata«, redovit i rado viđen gost rimskih salona, osobito onoga koji je vodila Maria Pizzelli, učena dama s kojom su ga vezivali duboki osjećaji, o kojima govori i u svojim epigramima i koji su potaknuli razne spekulacije.

Svoju intelektualnu formaciju Kunić duguje u prvom redu isusovačkom obrazovnom sustavu, školskom programu nazvanom *Ratio studiorum*, koji je

u 16. i 17. st. čvrsto oblikovao književne kanone, ali i izražajne kompetencije brojnih europskih pa tako i hrvatskih latinista. Izvrsno upućen u klasične jezike i književnosti, Kunić je pisao rado i mnogo, iskazujući nesvakidašnju vještinu i lakoću izražavanja u latinskim stihovima. U obilnu njegovu opusu najviše se cijene elegije i epigrami te latinski prepjev Homerove *Ilijade*, do danas najbolji u svojoj vrsti. Uz Ruđera Boškovića, Benedikta Staya i Bernarda Zamanju Kunić je među najzaslužnijim što je hrvatski latinitet u 18. stoljeću dosegno – nakon razdoblja renesansnoga humanizma – svoj drugi vrhunac. Nažalost, u znatnoj mjeri on dijeli i recepcijsku sudbinu ne samo tih svojih suvremenika nego i pisaca latinskog jezičnog izraza u cjelini: u današnje vrijeme sve je manje čitatelja koji su ne samo sposobni čitati ih u originalu, nego i koji su osposobljeni percipirati njihovu specifičnu poetiku, izgrađenu na retoričkoj kulturi i na principima oponašanja i natjecanja s klasičnim uzorima. Tek iz takve perspektive moguć je cjelovit estetski doživljaj, pa onda i valjano književno vrednovanje ovih pisaca i njihovih djela. No sve rečeno nipošto nije razlog da se latinistička književnost zanemari, nego naprotiv poticaj da se uloži dodatan napor u njezino objavljivanje, prevodenje, proučavanje i približavanje suvremenoj kulturnoj publici. Upravo u tom svjetlu knjigu *Via virtutis* Irene Bratičević treba visoko cijeliti.

Kunićev epigramatski opus svojim opsegom više nego dvostruko nadmašuje ostavštinu poglavitoga žanrovskog uzora, rimskog pjesnika Marcijala. Parafrazirajući poznatu izreku o Juliju Kloviću, mogli bismo kazati da je Kunić bio *copiosissimus in minimis*. No mimo same količine, zapaziti je tematsku raznolikost epigrama, njihovu vezanost ne samo uz književne poticaje nego još više uz suvremena zbivanja i uz suvremenike, a napose je vrijedna pozornosti pjesnikova sposobnost variranja, majstorstvo forme, elegancija i vještina izraza. Potomci su njegove epigrame prema tematskom kriteriju podijelili na nabožne, zavjetne, moralne, pohvalne, nadgrobne i žalobne, satiričke (ovi su kudikamo najbrojniji) i šaljive te raznolike; ipak, najintrigantnijom do danas ostaje skupina posvećena Mariji Pizzelli, koju Kunić naziva pjesničkim pseudonimom Lida; budući da pjesnik u njima iskazuje osobitu sklonost prema naslovljenici, ta skupina uvijek iznova potiče pitanja, rasprave i autobiografska čitanja.

Dakako, nužan preduvjet svake recepcije jest dostupnost opusa, drugim riječima – postojanje novih i pouzdanih izdanja. Upravo zato knjiga Irene Bratičević znači kapitalan korak u proučavanju hrvatske književne baštine, naročito one na latinskom jeziku. Iako su Kunićevi epigrami dijelom bili tiskani, ovdje se velik njihov broj objavljuje prvi put. Tako smo dobili prvo cjelovito izdanje Kunićeva epigramatskog opusa, i to na temelju potpuna uvida u rukopisnu i tiskanu tradiciju. O opsegu obavljena posla govori već sam podatak da je riječ o čak 3557 autorskih epigrama (u izdanje, posve opravdano, nisu uvršteni prepjevi) s ukupno više od dvadeset tisuća stihova. Latinski tekst priređen je uzorno, u skladu s kritičkim načelima struke, a knjiga uz samo izdanje epigrama sadrži i nužne popratne tekstove: »Uvod«, »Kazalo imena« i »Kazalo početnih stihova«.

U »Uvodu« Irena Bratičević prikazuje književnu ostavštinu Rajmunda Kunića, s posebnim osvrtom na epigrame, tj. na povijest teksta, kao i na tematske i književne njihove značajke; napose i potanko prikazuje rukopis dubrovačkog Arhiva Male braće AMB 1156, koji je poslužio kao temelj njezinu izdanju; napokon, iznosi načela priređivanja teksta.

Bitne informacije o sadržaju i vrijednosti Kunićeve ostavštine kao i o mjestu u književnoj kulturi njegova vremena i u latinističkoj tradiciji čitatelj će naći u spomenutom »Uvodu«; no još kudikamo više može se o svemu tome doznati iz auktorične monografije koja čini prvi svezak ovoga dvosveščanog izdanja s ukupnim opsegom od oko tisuću stranica. Pa iako svezak iz 2016. stoji samostalno u odnosu na monografiju iz 2015. te iako nagrada prema propozicijama može pripasti samo ovom izdanju iz 2016, ipak valja reći da se oba sveska nužno nadopunjuju dajući sveobuhvatan pregled Kunićeve epigramatske ostavštine.

Svojim izdanjem Kunićevih epigrama, u kojem je književnopovijesna i filološka struka prvi put dobila cjelovit i besprijekorno obrađen uvid u žanrovski opus pisca koji pripada samom vrhu latinskoga Parnasa 18. stoljeća, Irena Bratičević dala je uistinu monumentalan prinos poznavanju hrvatskog latinizma, a time i hrvatske književnosti u cjelini. Stoga joj s pravom pripada nagrada *Judita* za 2017. godinu.

Zagreb – Split, 22. travnja 2017.

dr. sc. Bratislav Lučin

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »D A V I D I A S«
za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike
u 2016. godini
dobio je

BORIS PERIĆ

za prijevod zbirke pjesama
Miroslava Krleže *Balade Petrice Kerempuha* na njemački jezik pod naslovom:
Miroslav Krleža: *Die Balladen des Petrica Kerempuh*
(Bibliothek der Zeitschrift Most / The Bridge, DHK, Zagreb, 2016.)

O b r a z l o ž e n j e :

Prijevod djela iz hrvatske književne baštine na svjetske jezike uvijek nose dodatnu odgovornost i vrijednost. Uvriježeno je mišljenje da je Miroslav Krleža, klasik hrvatske književnosti, prepoznat u razmjerima svjetske književnosti te stoga zastupljen odgovarajućim prijevodima. No znanstvena istraživanja objavljena prije pet godina u zborniku radova (*Ne*)*pročitani Krleža: od teksta do popularne predodžbe* u izdanju Književnoga kruga Split i Odsjeka za komparativnu književnost Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, ali i brojni drugi radovi, ukazuju da je opus najeksponiranijega književnika hrvatske književnosti XX. stoljeća krnje i nedostojno zastupljen na stranim jezicima.

Prijevod kanonskoga lirskog djela Miroslava Krleže *Balade Petrice Kerempuha* književnika i prevoditelja Borisa Perića prvi je cjelovit prijevod te zbirke na njemački jezik, kojim je prevoditelj dostojno obilježio 80. obljetnicu prvoga i 70. obljetnicu drugoga, dopunjenoga izdanja, iz kojega polaze sva kasnija izdanja (Ljubljana, 1936., Zagreb, 1946.). Krležine *Balade Petrice Kerempuha* prevedene su na slovenski, mađarski, ruski, češki, talijanski, francuski i njemački jezik pa je upravo postojanje ranijih prijevoda na njemački jezik bilo poticaj Borisu Periću da se upusti u zahtjevan posao prijenosa integralne zbirke u jezični kod s kojim hrvatska kultura razvija višestoljetnu komunikaciju. Usporedba postojećih prijevoda, primjerice *Galgenlied* u prijevodu Reinharda Lauera ili *Auch bei dem Blumen gibt es keine Gerechtigkeit* u prijevodu Ine Jun-Broda s prijevodom Borisa Perića *Das Lied der Galgenbrüder* i *Auch für Blumen gibt's kein Recht*, ističe vrijednosti

Perićevih prevoditeljskih zahvata u riznicu leksičko-stilskih mogućnosti, osobito njemačku stihovnu iktičnost akcenatske versifikacije u suglasju s Krležinim lirskim ritmovima. Sukladnost stihovnih redaka, strofa i sroka izvornika i prijevoda dosegla je Perićevim nastojanjem najvišu razinu; pa i kad strofa u prijevodu ima veći broj stihovnih redaka ili kad je u prijevodu rima izrazitija ili pravilnija, ona je rezultat prevoditeljeve dosjetljivosti i duhovitih rješenja, istodobno u duhu polimorfnosti i pučke i avangardne groteske te fatalističkoga Krležina crnohumornoga izričaja kojima se oblikuju specifične »slike zvuka« (J. Lisac, J. Vončina, Z. Kravar i dr.).

Podastiranjem novoga, a prvoga cjelovitog prijevoda toga »neospornog dragulja modernoga hrvatskoga pjesništva« Boris Perić proslavlja i službeni status jezika kojim je kajkavski potvrđen pod oznakom ISO 639-3 od 2015. godine. Ime fiktivnoga subjekta zbirke, a donekle i etos, potječu iz pučke knjige Jakova Lovrenčića *Petrica Kerempuh iliti čini i življenje človeka prokšenoga* (Varaždin, 1834.), koju je – poznato je – Krleža preoblikovao u ruho koje nije kajkavski dijalekt, nego (historicistički) konstrukt, složen intertekstni i metajezični eksperiment, u kojemu značenje riječi (pjesnički osviještenom odlukom) nije potpuno jasno. To je i jedan od razloga zbog kojega je recepcija Krležinih *Balada Petrice Kerempuha* vrlo uspješna, podatna za uvijek nove i osuvremenjene interpretacije te podobna za recitale s elementima kazališnih predstava. Boris Perić, i sâm književnik sklon iracionalističkome nadahnuću, po struci germanist i filozof, vođen mišlju o primjerenosti i opravdanosti izbora visokonjemačkoga jezika umjesto dijalektnih opcija, pitanjima arhaizama, pitanjima germanizama u samom kajkavskom, korespondencijama s germanskom tradicijom konstrukcija Tilla Eulenspiegela itd., svoje je prevoditeljske dvojbe i konačna rješenja obrazložio u popratnom tekstu koji, priložen uz prigodan esej Viktora Žmegača, vrijedi kao obuhvatna studija kojom se zainteresiranome čitatelju njemačkoga govornog područja primjereno rasvjetljuju slojevi toga kompleksnog djela hrvatske književne baštine. S ciljem razumijevanja *Balada Petrice Kerempuha* s filozofsko-filološko-teorijskoga stajališta, Boris Perić uranja u dubine wittgensteinovskih, bahtinovskih i frangešovskih promišljanja, kafkijanskih, morgensternovskih i villonovskih svjetova, pa čak bi se moglo dodati (u renesansnim evokacijama ovakvoga teksta) i marulićevsko-erazmovskoga kriticizma kao svjetske tradicijske podloge, pitajući se što se sve mora naći u prijevodu koji prenosi relacije sakralnoga i profanoga, tragičnoga i komičnoga, uzvišenoga i vulgarnoga, razumnoga i ludoga.

I danas vrlo citirani stihovi pjesama *Ni med cvetjem ni pravice, Khevenhiller* i dr., sada zvone i na njemačkome jeziku, primjerenim sarkazmom i lucidnošću, u suglasju prošlosti i sadašnjosti, u suglasju Krležina etosa i etosa našega novog književnog konteksta XXI. stoljeća: »Nigdar ni tak bilo / da ni nekak bilo, / pak ni vezda nebu/ da nam nekak nebu.«

Budući da je prošle godine objavljeno više važnih prijevoda hrvatskih klasika (*Zastave* Miroslava Krleže na njemačkom jeziku, lirika Dobrice Cesarića na

francuskom jeziku), nagrada *Davidias* potvrđuje cilj da hrvatska književna baština bude prepoznata na razini svjetske književne baštine i da sustavnije potiče skrb prevoditelja, a onda potencijalno i inozemnih izdavača za ovakve vrijedne pothvate. Boris Perić cjelovitim prijevodom *Balada Petrica Kerempuha* na njemački jezik ostvario je usklađenu cjelinu iznimnoga znanja i užitka prevođenja.

Zagreb – Split, 22. travnja 2017.

dr. sc. Cvijeta Pavlović

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

NAGRADU »S L A V I Ć«
za najbolji autorski knjigom objavljeni prvijenac
u 2016. godini
dobila je

KRISTINA GAVRAN

za knjigu kratkih priča
KIŠA U INDIJI, LJETO U BERLINU
Disput, Zagreb, 2016.

O b r a z l o ž e n j e:

Kristina Gavran posjeduje rijetko svojstvo iznimna književnog dara da se jednostavnim izriječkom iskažu velike istine ljudske duše. Njeni likovi pripovijedaju sebe smireno, toplo, sabrano, kloneći se formalno velikih riječi i izvanjski velikih tema. Sve što urade je autentično, samoniklo i stoga uvjerljivo. Nije, međutim, riječ o poetici koja, u skladu s postmodernom ideologijom, duhovnoj stvarnosti želi agresivno oduzeti velike naracije. Takva poetika svojim bijegom i negiranjem, zapravo, pokazuje da velike priče postoje. Usuprot njoj, Kristina Gavran poznaje samo jedan narativni prostor, ni velik, ni malen, nego navlastit njoj, satkan upravo po mjeri njena auktorskoga glasa. Stoga nije sasvim točno ustvrditi da ona u malome, jednostavnom, uspijeva naći veličinu bez patetike i važnost bez preuzetnosti. Opet, nije ni netočno.

Berlin, London, Lisabon, Hrvatska, Indija – nisu za nju tek prizorišta zbivanja. Oni su pozornice na kojima se odigravaju bitne stvari. Spisateljica ne hoda svijetom poput nekadašnjih *flaneura*. Ona je sama taj svijet. Dotičući paradigmu velikog i malog, važno je još istaknuti i da pripovjedni glasovi Kristine Gavran nikada ne bježe u banalnost patetično malenoga. Oni nisu ni sentimentalni ni razočarani ni euforični. Oni su savršeno dimenzionirani naravi priče i stoga je priča onaj svjetotvorni okvir ispod kojega i iznad kojega ništa ne može postojati. »Ništa manje i ništa veće od priče« pružaju samo majstori pripovijedanja. A ispričati dobru priču teško je poput pisanja dobre pjesme. Nema tu izlike u dugoj formi, opširnu opisnu, raspredenoj misaonosti. Forma je nužno kratka, opis sažet, a misao istodobno laka poput pera i salivena u težinu olova. Ovom se tvrdnjom može

gotovo sasvim iscrpiti opis stvaralačkoga postupka Kristine Gavran. Slično svim majstorima pripovijedanja, uvjerava nas na svakoj stranici da u njenoj rečenici nema ni zrna zalihosti, ali ni mrve suviška. Sve je taman takvo kakvo treba biti. Jednostavnost ovdje nije pokušaj pridobivanja čitateljske pažnje. Jednostavnost je zavodnička zamka iza koje je brižno skriveno umijeće pripovijedanja. Umijeće ogromno, a skriveno savršeno! Zato se za ovu spisateljicu može reći da je na najboljem putu da postane veliko književno pero ne malih, nego pravih stvari. Onih koje tvore nevidljivu, ali neospornu potku životnoga smisla. Uostalom, za rasnoga naratora nema velikih i malih tema i motiva. Njegove proporcije dimenzionira čitatelj. Idealan, naravno, ali ga idealnim ne čini tek recepcijska sprema. Recipienta uvijek oblikuje auktor. To je sva tajna književnog umijeća, jednostavna, ali i bolno komplicirana. Ova je književnica njome savršeno ovladala.

I dok nas globalizam suočava s tjeskobnom tiranijom istosti, tiranijom čiji je ideologem o prihvaćanju Drugoga tek nemoćna krinka vapaja za nedosegnutom različitošću, pero Kristine Gavran putuje meridijanima i smješta pripovjedača ili pripovjedačicu u prostor koji im odgovara bez ostatka. U prostor u kojemu se osjećaju kod sebe. Jer, to je svaki put iznova ambijent duše, labirint nutrine, jamstvo sebstva. Njega može dosegnuti samo iskrenost bez ograda, ali iskrenost oplemenjena duboko proživljenim trenucima nostalgije. Nije ta nostalgija žal za nečim ili nekim. Ona je tek pomalo sjetno podsjećanje na vlastitu ljudsku mjeru. Na nemoć da se do kraja upozna svijet, ali i na sposobnost ovladavanja dostupnim stvarima i nazočnim ljudima. Ovladati u ovom slučaju ne znači gospodariti. Ovdje to znači imati jedno da bi se imalo sve. To znači i spremnost na davanje kao zalag radosti uzimanja.

Dodjelom nagrade mladog se književnici ne odaje tek zaslužen priznanje. Oni koji joj nagradu daju, zastupnici čitateljskog oka, na ovaj je način obvezuju. Pružajući joj ruku, oni od nje očekuju dosege koji u budućnosti neće biti manji od netom nagrađenoga. U njenom slučaju to nipošto neće biti lako. Ali, ne sumnjamo da će nadu očekivanoga preobratiti u radost ostvarenoga.

Zagreb – Split, 22. travnja 2017.

dr. sc. Antun Pavešković